

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 7 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forlengelse)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 5. oktober 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen en endring i midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Den midlertidige loven, som trådte i kraft 27. mai 2020, videreførte reglene i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren. Forskriften opphørte å gjelde 27. mai 2020 som følge av at koronaloven ble opphevet. I den midlertidige loven ble det også innført enkelte nye tilpasninger i prosessregelverket, og enda ytterligere tilpasninger ble innført ved lov 19. juni 2020 nr. 82 om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.).

Midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. opphører å gjelde 31. oktober 2020. I denne proposisjonen foreslår departementet å forlenge lovens varighet fram til 1. juni 2021.

Bakgrunnen for de midlertidige reglene er konsekvensene smitteverntiltakene har for saksavviklingen i justissektoren. Departementet foreslår å forlenge lovens varighet for å sikre en for-

svarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, med bakgrunn i at det fortsatt er nødvendig med tilpasninger som legger til rette for en effektiv saksavvikling, samtidig som smitteverntiltak, anbefalinger og påbud ivaretas.

2 Gjeldende rett

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gir regler som supplerer, utfyller og fraviker enkelte regler i blant annet straffeprosessloven, tvisteloven og domstolloven. Formålet med loven er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, jf. § 1.

Det følger av § 3 at retten kan beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter, og at avhør skal gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. Bestemmelsen gjelder for rettsmøter i tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Så langt det passer gjelder den også for forliksrådene og jordskifterettene. I § 9 gis det adgang til å holde rådslagning og rettsmøte for å avsi dom som fjernmøte, også i saker med meddommere.

Etter § 4 kan visse enedommersaker behandles skriftlig uten at det er krav om samtykke fra partene. Dette gjelder spørsmål om forlengelse av varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 184, jf. § 185, spørsmål om fortsatt internering etter utlendingsloven § 106 b, opprettholdelse eller ileggelse av besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a, unntatt besøksforbud i eget hjem, samt opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerrett og beslag av førerkort i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 3. Grunnvilkåret for en beslutning om skriftlig behandling er at behandlingen er forsvarlig.

Det følger av § 5 at lagmannsretten kan beslutte skriftlig behandling eller kombinert skriftlig og muntlig behandling av anke over dom i straffesak som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Adgangen til å gjøre unntak fra hovedregelen om muntlige forhandlinger i straffeprosessloven § 327 er utvidet sammenlignet med straffeprosessloven § 333. Grunnvilkåret er at behandlingen er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. I § 5 annet ledd angis to situasjoner der partenes samtykke er nødvendig for at retten kan beslutte at saken helt eller delvis skal behandles skriftlig. Dette gjelder hvis smitterisikoen i tilstrekkelig grad kan avhjelpest ved å bruke fjernmøteteknologi, eller anken gjelder avgjørelse om straff eller rettsfølge som nevnt i straffeprosessloven § 2 første ledd nr. 1 for lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år.

Etter § 6 kan Høyesteretts ankeutvalg bestemme at anke over dom i straffesak skal behandles skriftlig når domfelte samtykker til det, sakens spørsmål egner seg for det og skriftlig behandling er forsvarlig. Etter §§ 6 a og 6 b gis det adgang til en noe utvidet bruk av skriftlig behandling i jordskiftesaker.

Videre gir § 6 c en utvidet adgang til tilståelsespådommelse i tingretten for grove narkotikaovertrædelser som omfatter en meget betydelig mengde, mens §§ 6 d og 6 e inneholder regler om uttrekning og tilkalling av meddommere.

Etter §§ 7, 8, 10, 11 og 12 kan det benyttes midlertidige løsninger for signering av avsigelse av rettslige avgjørelser, rettsboken, rettsforlik og namsboken. Undertegningen kan skje ved bruk av en betryggende løsning for elektronisk signatur bestemt av Domstoladministrasjonen, jf. § 7 første ledd. Undertegning kan også skje ved at et bilde av avgjørelsens slutning med underskrift sendes til registrering i det aktuelle saksbehandlingssystem, eller ved at avgjørelsens slutning med underskrift skannes og sendes til slik registrering, jf. § 7 annet ledd.

I §§ 12 a og 12 b gis det regler om elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse. Bestemmelsene supplerer domstolloven kapittel 9 og øvrig rettergangslovgivning som kommer til anvendelse. Etter § 12 a første ledd kan forkynnelse skje ved at den som skal utføre en forkynnelse, oversender det som skal forkynnes til en digital postkasse eller annen elektronisk adresse. Telefonforkynnelse etter § 12 b går ut på at det som skal forkynnes, gjengis overfor den som skal motta forkynnelsen, over telefon eller ved hjelp av andre kommunikasjonsløsninger for overføring av lyd eller lyd og bilde. Telefonforkynnelse kan bare benyttes når det som skal forkynnes, etter sitt innhold og omfang er egnet for telefonforkynnelse.

Videre inneholder § 12 c regler om overføring av saker mellom sideordnede domstoler, og § 12 d gir riksadvokaten myndighet til å konstituere statsadvokater for inntil ett år.

Etter § 13 kan en fremmed stat fremsette en utleveringsbegjæring ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Begjæringen skal ettersendes per post så snart situasjonen tillater det. Fjerde ledd fastsetter at Justis- og beredskapsdepartementet skal foreta rimelige undersøkelser for å sikre at utleveringsbegjæringen er fremsatt av kompetent myndighet i den anmodende staten. Undersøkelsen foretas for å sikre utleveringsbegjæringens autentisitet. Bestemmelsen i § 14 fastsetter at rettsanmodninger kan fremsendes ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler uten at det følger av overenskomst med fremmed stat eller avtale for øvrig. Videre presiseres det at rettsanmodninger fra stater som ikke er EU-medlemmer eller deltar i Schengen-samarbeidet, skal ettersendes per post så snart situasjonen med utbruddet av covid-19 tillater det.

Til slutt følger det av § 15 annet ledd at loven oppheves 31. oktober 2020.

3 Bakgrunnen for lovforslaget

3.1 Erfaringer med den midlertidige loven

Departementets inntrykk er at erfaringen med den midlertidige loven så langt viser at tilpasningene i prosessregelverket har vært helt avgjørende for saksavviklingen i domstolene og for opprettholdelsen av domstolenes samfunnskritiske funksjon etter utbruddet av covid-19. Gjennom innspill til Domstoladministrasjonen, og som høringen for øvrig også viste, jf. punkt 4 nedenfor, har mange domstoler gitt uttrykk for at de midlertidige reglene har vært helt nødvendige for deres

mulighet til å gjennomføre saker samtidig som smitteverntiltakene overholdes. Særlig har reglene som gir en utvidet adgang til fjernmøte og fjernavhør vært viktige for å få avviklet flere saker, fordi det ble en utfordring at få rettssaler var store nok til å avholde rettsmøter med alle aktører og samtidig overholde kravene om fysisk avstand.

Behovet for tilpasninger i regelverket var åpenbart avgjørende i den første fasen etter 12. mars 2020, da saksavviklingen i domstolene ble sterkt redusert. Også i den etterfølgende perioden, hvor de mest inngripende smitteverntiltakene ble avviklet som følge av kontroll med smittespredningen, har reglene vært svært viktige for å kunne avvikle saker i domstolene.

Smitteverntiltakene førte til en økning i restanser i domstolene, spesielt for meddomsrettssaker i tingrettene. Antallet gamle restansesaker øker. Ved årsskiftet 2019/2020 lå det 825 saker til behandling med en alder på over tre måneder. Ved utgangen av juni 2020 hadde dette tallet økt til 1 170. Etter hvert som disse sakene avvikles, vil gjennomsnittlig saksbehandlingstid øke. Uten de midlertidige reglene ville mange flere saker ha blitt utsatt, og de midlertidige reglene har således bidratt til å redusere opphopning av saker.

3.2 Høringen

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 8. september 2020 på høring spørsmålet om forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

I høringsnotatet foreslo departementet å forlenge varigheten av loven fram til 1. juni 2021, gjennom en endring i § 15 annet ledd. Departementet viste til at det for saksavviklingen i justis-sektoren, og for domstolene især, har vært nødvendig med midlertidige tilpasninger i prosessregelverket for å kunne avvikle saker. Departementet begrunnet forslaget med at justissektoren sannsynligvis vil måtte forholde seg til både nasjonale og lokale smitteverntiltak også i tiden etter 31. oktober 2020. En forlengelse av loven er derfor nødvendig for å legge til rette for en fortsatt effektiv saksavvikling, samtidig som smitteverntiltak, anbefalinger og påbud ivaretas.

Høringsnotatet ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene
Høyesterett
Lagmannsrettene
Tingrettene
Domstoladministrasjonen

Jordskifterettene
Barneombudet
Datatilsynet
Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert kriminalitet (Kripos)
Digitaliseringsdirektoratet
Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ)
Generaladvokaten
Krigsadvokatene for Nord-Norge
Krigsadvokatene for Sør-Norge
Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
Politidirektoratet
Politidistriktene
Politiets sikkerhetstjeneste (PST)
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn
Sametinget
Spesialenheten for politisaker
Statens barnehus
Statens sivilrettsforvaltning
Statsadvokatembetene
Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og trygghetstjenester (EOS-utvalget)
ØKOKRIM
Advokatforeningen
Amnesty International Norge
Den norske Dommerforening
Den norske Helsingforskomité
DIXI Ressurssenter mot voldtekt
Folk og forsvar
Forsvarergruppen av 1977
Gatejuristen
Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
Juristforbundet
JussBuss
Jussformidlingen i Bergen
Jusshjelpa i Nord-Norge
Landsforeningen for voldsofre
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Politiets Fellesforbund
Politijuristene
Rettspolitisk forening
Statsadvokatenes forening
Statstjenestemannsforbundet
Straffedes organisasjon i Norge (SON)
Støttesentrene for kriminalitetsutsatte (SKU)
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo

Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
Det norske menneskerettighetshuset

Høringen ble også lagt ut på regjeringens nettside.

Departementet har mottatt høringsuttalelser med realitetsmerknader fra følgende instanser:

Agder lagmannsrett
Borgarting lagmannsrett
Den norske Dommerforening
Domstoladministrasjonen
Fredrikstad tingrett og Halden tingrett
Gjøvik tingrett
Gulating lagmannsrett
Nordland statsadvokatembeter
Norges Høyesterett
Norsk Redaktørforening
Oslo statsadvokatembeter
Oslo tingrett
Politidirektoratet
Riksadvokaten
Sogn og Fjordane tingrett
Statsadvokatenes forening
Troms politidistrikt
Vestfold, Telemark og Buskerud
statsadvokatembeter

Følgende høringsinstanser hadde ingen merknader:

Helse- og omsorgsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Samferdselsdepartementet
Sør-Trøndelag jordskifterett og Nord-Trøndelag
jordskifterett
Utenriksdepartementet

3.3 Høringsinstansenes syn

Et klart flertall av høringsinstansene er positive til at midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gis forlenget varighet. Dette gjelder *Agder lagmannsrett, Borgarting lagmannsrett, Den norske Dommerforening, Domstoladministrasjonen, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Gjøvik tingrett, Gulating lagmannsrett, Nordland statsadvokatembeter, Norges Høyesterett, Oslo statsadvokatembeter, Oslo tingrett, Politidirektoratet, riksadvokaten, Sogn og Fjordane tingrett, Statsadvokatenes forening, Troms politidistrikt og Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter*. Ingen av høringsinstansene går mot forslaget, men *Norsk Redaktørforening* mener at en forlengelse forutsetter visse endringer i loven.

En rekke høringsinstanser gir uttrykk for at tilpasningene i prosessregelverket har vært helt

nødvendige for en effektiv og forsvarlig saksavvikling, og at det er behov for å opprettholde tilpasningene en tid framover. *Borgarting lagmannsrett* skriver:

«For Borgarting lagmannsrett har loven og den forutgående midlertidige forskriften vært avgjørende for driften under koronapandemien, og uten forlengelse vil det være vanskelig å opprettholde lagmannsrettens virksomhet på et nivå som er akseptabelt ut fra domstolens samfunnskritiske funksjon [...] Det kan ikke være tvil om at domstolen er sårbar dersom det oppstår store lokale eller regionale utbrudd i lagdømmet som på kort varsel kan medføre inngripende smitteverntiltak. Det har derfor stor betydning at vi har rettslige 'verktøy' og teknisk utstyr som gjør det mulig å 'snu seg raskt rundt', slik at saker kan avvikles på en alternativ måte når smitteverntiltak (typisk karantene eller reiserestriksjoner) hindrer at alle aktører kan delta i fysisk rettsmøte. Loven gir oss disse verktøyene.»

Uttalelsen er representativ for flere høringsinnspill departementet mottok fra domstolene. Flere påtaleaktører gir også uttrykk for tilsvarende oppfatninger. *Riksadvokaten* skriver:

«Riksadvokaten er enig med departementet i at det er et reelt behov for å videreføre den midlertidige loven utover 31. oktober 2020. I likhet med departementet anser en det som sannsynlig at rettsvesenet i en lengre periode fremover vil måtte forholde seg til smitteverntiltak både på nasjonalt og lokalt nivå. Etter riksadvokatens syn medfører situasjonen et fortsatt behov for tilpasninger som kan sikre en effektiv og forsvarlig virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten.»

Noen høringsinstanser uttaler seg også uttrykkelig om varigheten av forlengelsen av den midlertidige loven. *Borgarting lagmannsrett* skriver at «departementet har avveid de motstående hensyn på en god måte når loven foreslås forlenget til 1. juni 2021». *Domstoladministrasjonen* peker på behovet for nødvendig forutberegnelighet ved planlegging og beramning av saker, og skriver at «[o]pphørstidspunktet bør ikke settes tidligere enn 1. juni.» *Oslo tingrett* uttrykker at prosessreglene bør videreføres «så lenge den spesielle 'koronasituasjonen' varer». *Den norske Dommerforening* mener imidlertid at det bør vurderes å begrense forlengelsen, for eksempel til 1. april

2021, og fremhever at domstolenes behov for forutsigbarhet ved planlegging og beramning av saker er ivare tatt gjennom overgangsregelen i lovens § 16, som bestemmer at dersom en behandlingsmåte er besluttet med hjemmel i loven før dens opphevelse, skal loven gjelde ved behandlingen inntil saken er avsluttet i instansen. Motsatt gir *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett* uttrykk for at lovens varighet bør forlenges utover det departementet foreslo i høringsnotatet:

«Med tanke på den siste tids oppblomstring av smitte, den tiden det vil ta før en godkjent vaksine kan tas i bruk og en tilstrekkelig andel av befolkningen er blitt immune, sett i sammenheng med domstolenes særlige behov for å kunne planlegge for gjennomføring av rettsmøter for aktørene lang tid i forveien, og den tiden det vil ta å gjennomføre en lovbehandling av en eventuell ytterligere forlengelse, er vår hovedbekymring at den foreslåtte forlengelsen frem til 1. juni 2021 kan vise seg å bli for knapp. Etter vår mening burde en forlengelse kunne utvides ytterligere og gjelde frem til 31. oktober 2021.»

Den norske Dommerforening, *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett* og *Troms politidistrikt* gir også uttrykk for et ønske om at det vurderes om flere av tiltakene i den midlertidige loven bør videreføres på permanent basis.

Domstoladministrasjonen, *Nordland statsadvokatembeter*, *Sogn og Fjordane tingrett*, *Statsadvokatenes forening* og *Troms politidistrikt* fremhever at den midlertidige loven ivaretar rettssikkerheten på en god måte. Også *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett* skriver at de ikke kan se noen rettssikkerhetsmessige innvendinger av betydning mot en ytterligere forlengelse, men peker samtidig på at det er visse ulemper knyttet til bruk av fjernmøter og fjernavhør. Etter deres syn får retten ikke like god kontakt med aktørene i fjernmøter, og det kan også bli mye for dommeren å skulle administrere alt det tekniske i tillegg til selve rettsmøtet, noe som gjør at dommeren står i fare for å gå glipp av viktige observasjoner. Videre kan det være at aktørene eller vitner ikke i like stor grad føler på alvoret ved å avgi forklaring når de sitter hjemme bak en skjerm sammenlignet med når de må møte i retten og stå foran dommeren. Det kan også oppstå visse tekniske utfordringer og utfordringer knyttet til offentlighet.

Også *Norsk Redaktørforening* trekker fram utfordringer knyttet til offentlighetens deltakelse i rettsmøter:

«Vi er av den klare oppfatning at dersom den gjeldende loven om avvik fra det gjeldende prosessregelverket skal forlenges, så må det i langt større grad tydeliggjøres at hensynet til offentlighet må og skal ivaretas.

Dagens lov er i prinsippet grunnlovsstridig, i det den åpner for muligheten for at rettsmøter kan gjennomføres uten at kravet om at 'enhver' skal kunne 'følge forhandlingene i rettsmøter' er oppfylt, jfr Grunnlovens § 100, femte ledd. Vi har forståelse for at det i en krisesituasjon var nødvendig å raskt iverksette tiltak som både sørget for at domstolene kunne opprettholde sin virksomhet, samtidig som man ivaretok viktige smittevern hensyn. Nå har imidlertid loven (og den forutgående forskriften) virket i seks måneder. Dersom den skal forlenges til 1. juni neste år, må vi sikre oss at de alminnelige prinsippene om offentlighet og innsyn i rettspleien ivaretas.»

Redaktørforeningen ber om at det inntas en bestemmelse i loven hvor kravene til etterlevelse av offentlighetsprinsippet i Grunnloven er formulert adskillig klarere.

Politidirektoratet foreslår en materiell endring i den midlertidige lovens § 12 a om elektronisk forkynnelse. Forslaget går ut på at en teknisk løsning med oversendelse via Altinn til borgerne skal kunne anvendes ved stevning, uten at den som mottar forkynnelsen skal måtte bekrefte mottaket manuelt.

Borgarting lagmannsrett og *Sogn og Fjordane tingrett* foreslår begge en materiell endring i den midlertidige lovens § 3 om fjernmøter og fjernavhør. Forslagene går ut på å endre vilkårene i § 3 første ledd første punktum fra «nødvendig og ubetenkelig» til «hensiktsmessig og forsvarlig». Instansene viser særlig til behovet for fleksibilitet i bruk av dommerressursene, slik at det kan legges til rette for en mer smidig gjennomføring av det samlede berammingsprogrammet og sikres en bedre saksavvikling.

4 Departementets vurderinger

Om den midlertidige lovens varighet uttalte justiskomiteens medlemmer følgende i Innst. 275 L (2019–2020) på side 3:

«Komiteen vil vise til at de foreslåtte bestemmelsene i Prop. 94 L (2019–2020) er unntaksbestemmelser som vedtas fordi landet står i en krisesituasjon. Komiteen mener lovens varig-

het bør være kortere enn regjeringen foreslår. Komiteen mener det er tilstrekkelig med en varighet på fem måneder, og at regjeringen på nytt må fremme sak for Stortinget dersom behovet og begrunnelsen for denne midlertidige loven fremdeles er til stede.»

I likhet med det store flertallet av høringsinstansene mener departementet at det er et klart behov for å videreføre loven utover 31. oktober 2020.

Flere av smitteverntiltakene som har vært og fortsatt er pålagt av myndighetene, har betydning for domstolenes virksomhet og gjennomføring av rettsmøter – som normalt i stor grad innebærer fysisk oppmøte. For eksempel vil det ved tilfeller av smitte, symptomer eller karantene hos aktørene være et klart behov for regler som legger til rette for at arbeidsoppgaver og gjennomføring av rettsmøter kan skje uten fysisk oppmøte. Også kravene om fysisk avstand vanskeliggjør gjennomføringen av fysiske rettsmøter, avhengig av antallet aktører og rettssalenes størrelse.

I april 2020 fikk man kontroll over smittespredningen i Norge. Dette gjorde det mulig med en kontrollert og gradvis avvikling av flere av de mest inngripende smitteverntiltakene. Fra slutten av juli steg imidlertid smittetalene på nytt. Den økte smitten ble møtt med ulike tiltak, primært på lokalt nivå, men det ble også innført enkelte landsdekkende tiltak. Covid-19 anses å være en trussel mot folkehelsen fram til en tilstrekkelig andel av befolkningen er immune ved vaksinasjon, og smitteverntiltakene er avgjørende for å beholde pandemien under kontroll. Det antas at Norge vil kunne motta vaksine i løpet av 2021, men antall doser og grad av beskyttelse er fortsatt usikkert. Departementet anser det derfor som sannsynlig at domstolene vil måtte forholde seg til både nasjonale og lokale smitteverntiltak i lang tid framover, noe som gjør at det er behov for å forlenge lovens varighet. Når det gjelder domstolene, må man være forberedt på at smittesituasjonen lokalt eller nasjonalt kan forverres på kort tid, og at enkeltdomstoler eller domstolene i sin alminnelighet på kort varsel vil kunne oppleve helt eller delvis nedstenging av rettssteder. Også uten nevneverdig forverring eller lokale utbrudd må det antas at situasjonen i domstolene vil være preget av at dommere eller aktører må avstå fra fysisk oppmøte på grunn av symptomer, smitte eller karanteneplikt, og at krav om fysisk avstand vil medføre behov for tilpasninger for å kunne gjennomføre rettsmøter.

Departementet mener at det ikke er noen rettssikkerhetsmessige betenkeligheter av betyd-

ning ved at de midlertidige reglene om tilpasninger i prosessregelverket gis forlenget varighet, slik pandemisituasjonen nå er. Gjennomgående for reglene er at de kan anvendes som et supplement, en utfylling eller kan fravike prosessregler når det er nødvendig, forsvarlig, ubetenkelig e.l.

Norsk Redaktørforening uttrykker i sin høringsuttalelse bekymringer knyttet til offentlighet ved bruk av fjernmøter og fjernavhør etter § 3. Viktigheten av offentlighetsprinsippet ble også fremhevet i Prop. 94 L (2019–2020), hvor det uttales følgende i punkt 3.3 side 12:

«Offentlighetens interesse i å følge rettsaker bør tilstrebes ivaretatt også når det holdes fjernmøter, og det bør etter departementets syn legges til rette for at pressen og andre interesserte kan delta i rettsmøter så langt dette lar seg gjøre på en betryggende måte. Pressen og andre interesserte bør i rimelig tid gis informasjon om rettsmøter og om hvilke muligheter det er for å følge dem, slik Norges institusjon for menneskerettigheter trakk frem i høringen. Dette kan for eksempel gjøres gjennom fjernmøteløsninger, som fremholdt i høringen av Kongsberg og Eiker tingrett, eller gjennom løsninger for strømming av video på internett. Muligheten til å overvære fjernmøter kan potensielt medføre at personer som ellers ville vært forhindret fra å følge forhandlingene på grunn av avstander, kan følge disse uten å måtte reise.»

Departementet understreker at den midlertidige loven § 3 om fjernmøter og fjernavhør må tolkes i lys av offentlighetsprinsippet i Grunnloven § 100 femte ledd og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 6 nr. 1. Offentlighetsprinsippet stiller absolutte krav til gjennomføringen av rettsmøter, og det vil inngå som en del av vurderingen av om det er «nødvendig og ubetenkelig» at et rettsmøte helt eller delvis holdes som fjernmøte eller at et avhør gjennomføres som fjernavhør.

Borgarting lagmannsrett og Sogn og Fjordane tingrett har gitt uttrykk for et ønske om å endre vilkårene i § 3 første ledd første punktum fra «nødvendig og ubetenkelig» til «hensiktsmessig og forsvarlig». Departementet ser at det kan være gode grunner for en slik endring og for å vurdere dette nærmere, men vil ikke i forbindelse med forslaget om forlengelse av lovens varighet gå videre med dette. Departementet understreker at det ikke skal legges til grunn en for høy terskel for å beslutte at rettsmøter holdes som fjernmøte. Kravet om nød-

vendighet skal ikke praktiseres strengt, men tolkes i lys av risikoen for smitte og alternative avhjelpende tiltak. Det er lagt opp til en fleksibel ordning ved at fjernmøte kan besluttes for enkelte av aktørene, noe som kan gi fleksibilitet også hva angår fjernmøtedeltakelse for dommere.

Høringen, eller erfaringene med loven så vidt departementet er kjent med, gir ikke inntrykk av at det skulle være rettssikkerhetsmessige utfordringer ved anvendelsen av bestemmelsene, selv om det har kommet enkelte avklaringer i rettspraksis når det gjelder rammene for anvendelsen av enkeltbestemmelser.

Departementet merker seg innspillet fra Politidirektoratet om elektronisk forkynnelse, og vil vurdere å se nærmere på dette ved eventuell utredning av behovet for å foreslå at enkelte av bestemmelsene gjøres permanente.

Det er departementets klare utgangspunkt at den midlertidige loven ikke skal gis lengre varighet enn behovet tilsier. Siden slutten av juli har smittetallene vært økende, og dette er også tilfelle for situasjonen slik den nå er. Det innføres tiltak på lokalt nivå samtidig som tiltak på nasjonalt nivå opprettholdes. Dette tilsier etter departementets syn at det fortsatt er behov for tilpasninger i prosessregelverket for å opprettholde saksavviklingen i domstolene og justissektoren. At covid-19 innebærer en trussel mot folkehelsen fram til en tilstrekkelig andel av befolkningen er immune mot pandemien, og at smitteverntiltakene opprettholdes fordi de er avgjørende for å beholde pandemien under kontroll, tilsier etter departementets syn at det må kunne tas høyde for at det et godt stykke fram i tid vil være behov for regler som kan gjøre det mulig å avvikle saker slik at domstolene kan opprettholde sin virksomhet.

Ved vurderingen av hvor lang en eventuell forlengelse skal være, må det nødvendigvis også ses hen til at forlengelsen må være tilstrekkelig lang til at det er tid til å gjennomføre en lovbehandling av en eventuell ytterligere forlengelse.

Det klare flertallet av høringsinstansene støtter departementets forslag om å forlenge varig-

heten av den midlertidige loven fram til 1. juni 2021, blant annet med henvisning til at en slik varighet avveier de motstående hensynene på en god måte. Departementet mener i lys av dette at loven bør forlenges fram til 1. juni 2021.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

En forlengelse av den midlertidige loven vil bidra til at domstolene kan gjennomføre flere saker enn de ellers kunne ha gjort på grunn av smittesituasjonen, samtidig som smittevern ivaretas. De midlertidige regelverksendringene vil forsterke effekten av andre tiltak regjeringen har satt i verk for å øke saksavviklingen og nedbygge restansene i domstolene. Domstolene ble i 2020 styrket i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett og økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet. Domstolene fikk midler til teknisk utstyr for at flere rettsmøter skal kunne gjennomføres ved hjelp av fjernmøteteknologi. Domstolene fikk også tilleggsbevilgning til midlertidige dommerstillinger og leie av lokaler for å redusere restansene og øke saksavviklingen.

De økonomiske konsekvensene av forlengelse av den midlertidige loven er begrensede, og vil i flere tilfeller innebære besparelser for staten. Eventuelle merutgifter som følger direkte av den midlertidige loven dekkes innenfor Justis- og beredskapsdepartementets gjeldende budsjett-rammer.

6 Merknad til bestemmelsen i lovforslaget

Til § 15

Annet ledd fastsetter at loven oppheves 1. juni 2021. Dersom loven skal forlenges ut over dette, krever det et nytt lovvedtak.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forlengelse).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forlengelse) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

**til lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger
i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.
(forlengelse)**

I

I midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gjøres følgende endring:

§ 15 annet ledd skal lyde:

Loven oppheves *1. juni 2021*.